

מִי דַעַת

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת / מאת הרב ד. אוסטרופ שליט"א
הלכות אלו היו למראה עיניו של הגר"מ שטרנבוך שליט"א.

לימודי דעת
LIMUDEI DAAT
ללמוד • לדעת • להתקדם

הערה: אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להיוועץ במורה הוראה.

האם מותר ללכת לטייל בדרך שמקרבת אותו למקום שהוא צריך להיות שם מיד במוצ"ש לצורך קניות?

בהליכה בדרך טיול אין היכר שכוונתו להגיע למקום מסויים, ומותר, אפילו באופן שכוונתו להגיע לחנות הנמצאת במרחק, וכוונתו לקנות שם במוצאי שבת.

אולם, אסור ללכת דרך השוק מקום שבני אדם עוסקים שם במקח וממכר כדי למצוא סחורה שיוכל לקנות לאחר השבת³, מפני שעצם ההסתובבות במקום כזה מהווה היכר לכוונתו.

האם מותר להסתכל בחלונות ראויה?

מותר לעמוד ולהסתכל בחלון ראויה, אף אם כוונתו לראות איזה דבר שצריך לקנות⁴, משום שרגילות אנשים להסתכל בחלון ראויה אף כשאין כוונתם לקנות, [אלא א"כ במקום זה אין רגילים בכך ומסתכלים רק כשרוצים לקנות, שאז יהיה אסור להסתכל כשכוונתו לקנות].

אולם, צריך להיזהר מאד, שלא לקרוא מחירים או מבצעים וכדו', משום איסור קריאת שטרי הדיוטות.

אדם שצריך להגיע בדחיפות לאיזה מקום מיד בצאת השבת, האם מותר לו לחכות בשבת בתחנת האוטובוס כדי להספיק את האוטובוס הראשון?

אסור לחכות בתחנת אוטובוס [כשניכר שמחכה שם לצורך נסיעה] לקראת צאת השבת ע"מ להספיק לנסוע מיד בצאת השבת¹.

אולם, מותר להכנס לתחנת האוטובוס כדי להגן על עצמו מפני הגשם וכיוצא בזה, אפילו אם גם כוונתו להמתין לאוטובוס הראשון, משום שכשירד גשם לא ניכר ממה שמחכה בתחנה שרוצה לנסוע, שהרי אפשר שנכנס לשם רק כדי להגן על עצמו מהגשם. אולם בכ"א אסור לו להסתכל בלוח הזמנים, כיון שע"ז מחשבתו ניכרת שרוצה לנסוע².

וכן אם עומד במרחק מתחנת האוטובוס, שאין ניכר מעמידתו שם שהוא מחכה לאוטובוס, ג"כ מותר.

ואם אין כוונתו כלל כדי לנסוע אלא יושב בתחנה כדי לנוח וכדו', מותר, אע"פ שאפשר לראות ממעשיו כאילו הוא מחכה לאוטובוס.

¹ שמירת שבת כהלכתה פרק כ"ט סעיף ח'. ועיי"ש עוד דוגמאות לזה.

² נוסף לזה אסור להסתכל בלוח הזמנים משום איסור קריאת שטרי הדיוטות!

³ שמירת שבת כהלכתה שם.

⁴ שם סעיף ט', בשם הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל, עיי"ש הערה כ"ב.

האם מותר לעסוק בצרכי עניים בשבת?

למדנו לעיל, שאף שאסור לאדם לעסוק בחפציו בשבת, אבל בחפצי שמים דהיינו חפצי מצווה, מותר. ומשום כך, מותר לעסוק בצרכי העניים בשבת, ולא זה בלבד אלא מותר אפילו לפסוק ולומר את הסכום אותו מתחייב הוא ליתן להם.⁵

האם מותר לנדב כסף או חפצים לבית הכנסת בשבת?

כתב השו"ע⁶ "ולא מקדישין ולא מעריכין", והיינו שאסור להקדיש חפצים לבית המקדש. והטעם, משום שבהקדש יש כלל "אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט", פירוש: שבהקדש בעצם האמירה שחפץ זה מוקדש לבית המקדש עובר החפץ מקניינו הפרטי לקנין בית המקדש, כמו נתינה גמורה שעשה הדיוט ממנו לחבירו. וכיון שכך, אסרוהו חכמים משום שזה דומה למקח וממכר.⁷

ומעתה, יש עלינו לדון האם הקדשת חפץ לבית הכנסת אסורה כהקדשת חפץ לבית המקדש, או לא.

המג"א⁸ מביא בזה מחלוקת, שלדעת הב"י אסור להקדיש חפץ לבית הכנסת, אבל דעת הכל-בו שהדבר מותר. וטעם הכל-בו שמתיר, משום שאינו דומה הקדשה לבית המקדש שעובר החפץ מרשותו לרשות בית המקדש באופן מוחלט, להקדשה לבית הכנסת שאין החפץ יוצא מרשותו לגמרי, שהרי חפצי בית הכנסת חולין הם ושייכים לציבור והוא בכללם, א"כ עדיין החפץ נשאר שייך לו במקצת, ולכן אין זה דומה למקח

וממכר שעובר החפץ מרשותו לרשות חבירו באופן מוחלט.⁹

וכתב המ"ב¹⁰ בשם שו"ע הרב¹¹, שלמעשה נהגו העולם להקל בזה, אך בכל זאת לכתחילה נכון להזהר שאם רוצה להקדיש חפץ לבית הכנסת, יקדישנו בפיו בערב שבת, ואז גם אם מביאו לבית הכנסת בשבת [במקום שיש עירוב] אין בזה בעיה, כיון שהוא רק מפרסם את דבר הקדשתו שהקדיש מערב שבת.

אולם, כל זה רק במי שרוצה להקדיש חפץ מסויים שנמצא אצלו לבית הכנסת. אבל מותר להתחייב כסף, או אפילו חפץ אם אינו מייחד חפץ מסויים לזה, כגון שאומר 'הריני מתחייב סכום כך וכך לבית הכנסת', או שאומר 'הריני מתחייב לתרום סידור או עטרה לס"ת' וכדו'. והטעם שמותר באופן זה הוא, מפני שכשאומר כך אין שום דבר שיוצא מקניינו ורשותו לקנין ורשות בית הכנסת, וא"כ אין זה דומה כלל למקח וממכר, ומותר אף לכתחילה לעשות כן.¹²

בגליון הבא:

— האם מותר לומר בשבת "מחר אסע למקום פלוני"?

— האם מותר לספר ענייני חדשות בשבת?

— כיצד יברך אדם את חבירו בשבת?

⁹ כן פירש המג"א בדעת הכל-בו, ולא כפירוש הב"י [שלמד שלדעת הכל-בו ג"כ אסור להקדיש חפץ מסויים לבית הכנסת, עיי"ש].

¹⁰ סימן ש"ו ס"ק כ"ז.

¹¹ סימן ש"ו סעיף י"ד.

¹² מ"ב שם.

⁵ שו"ע סימן ש"ו סעיף ו'.

⁶ סימן של"ט סעיף ד'.

⁷ מ"ב סימן של"ט ס"ק כ"ג.

⁸ סימן ש"ו ס"ק י"א.

מרכז למודי דעת

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בידיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והתר, שבת, עירובין, נדה, מקואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות הסמיכה.

להצטרפות ולקבלת מידע נוסף חייגו:

03-6166340

E-mail: limd@netvision.net.il

www.limd.co.il